

KYSELYTUTKIMUS PRIMÄÄRISTEN VERBIEN JA SEKUNDAARISEN *TEHDÄ*-VERBIN KÄYTÖSTÄ LAUSEKONTEKSTISSA

Henna Seppälä
Kandidaatintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Henna Seppälä	
Työn nimi Kyselytutkimus primääristen verbien ja sekundaarisen <i>tehdä</i> -verbin käytöstä lausekontekstissa	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 27 + liitteet
Tiivistelmä <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan sekundaarisen <i>tehdä</i>-verbin ja kymmenen primääristen verbien käyttöä suhteessa toisiinsa. Tarkastelussa käytetään apuna erilaisia esimerkkilauseita. Tavoitteena on kartoittaa eroja näiden kahden verbityypin välisessä käytössä. Tutkimuskysymyksiksi määritelläänkin seuraavat kysymykset:</p> <ol style="list-style-type: none">Käytetäänkö sekundaariverbiä <i>tehdä</i> lausekonteksteissa enemmän kuin valittuja primääriverbejä?Mitkä tekijät vaikuttavat mahdolliseen eroon sekundaari- ja primääriverbien käytön välillä? <p>Tutkielmassa aineistonkeruumenetelmänä käytetään kyselytutkimusta. Kysely koostuu 30 monivalintakysymyksestä, joiden tarkoituksena on kartoittaa kumpaa verbimuotoa vastaajat käyttävät – primääristä vai sekundaarista. Lisäksi kyselyn avulla pyritään keräämään tietoa siitä, kuinka todennäköisenä vastaajat pitävät kumpaakin verbimuotoa. Teoriataustana tutkimuksessa toimii konstruktiokielioppi sekä Anneli Pajusen tutkimukset verbeistä.</p> <p>Tutkielmassa selviää, että primääriverbejä käytetään enemmän kuin sekundaariverbejä. Sekundaariverbien käyttöä ei kuitenkaan pidetä millään tapaa epätodennäköisenä. Tulosten perusteella primääriverbit voidaan jaotella neljään eri luokkaan. Verbien käytön mahdollisesta ajan tuomasta muutoksesta ei saada tutkimusnäyttöä, sillä kaikki ikäryhmät eivät ole edustettuina vastaajissa. Myöskään toiseen tutkimuskysymykseen ei saada tutkimuksessa tyhjentävää vastausta. Mahdollisia tekijöitä sekundaari- ja primääriverbien käytön välillä voivat kuitenkin olla esimerkiksi konstruktion vaikutus, <i>tehdä</i>-verbin informatiivisuuden puute ja primääriverbien yksinkertaisuus. Näistä tekijöistä on myös mahdollista tehdä kattavampaa lisätutkimusta.</p>	
Asiasanat sekundaarinen verbaalityyppi, primäärinen verbaalityyppi, sekundaariverbi, primääriverbi, konstruktio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1. Kysymystyyppi B:n vastausten prosentit pylväsdiagrammissa.....	14
---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kysymystyyppi A:n tulokset.	11
TAULUKKO 2. Kysymystyyppi B:n primääriverbien tulokset.	12
TAULUKKO 3. Kysymystyyppi B:n primääriverbien tulokset.	13
TAULUKKO 4. Kysymystyyppi A:n tulokset suuruusjärjestyksessä	17

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	VERBIT JA KONSTRUKTIO	4
2.1	Verbeistä yleisesti.....	4
2.2	Verbiluokat.....	5
2.3	Konstruktio ja <i>tehdä</i> -rakenne	5
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	7
3.1	Menetelmät	7
3.2	Aineisto.....	7
3.3	Tutkittavat verbit ja niiden valitseminen	9
4	ANALYYSI	11
4.1	Yleisiä huomioita kysymystyyppi A:sta	11
4.2	Yleisiä huomioita kysymystyyppi B:stä.....	12
4.3	Yleisiä huomioita kyselyn tuloksista.....	14
4.4	Verbikohtaista tarkastelua	15
4.5	Verbien ryhmittelyä.....	17
4.6	Ikä muuttujana ja kielen muutos	18
5	PÄÄTÄNTÖ.....	20
	LÄHTEET.....	22

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassani keskityn tutkimaan suomen kielessä yleismerkityksessä olevia, eli sekundaarisia **verbejä**. Erityisesti tutkin *tehdä*-verbiä ja sen käyttöä. Ajatus tämän tutkielman aiheeseen lähti Kotimaisten kielten keskuksen tekemästä havainnosta, että verbien käytössä saattaa näkyä muutosta. Kotus ajatteli muutoksen näkyvän yleismerkityksellisten verbien yleistymisenä kirjoitetussa tekstissä. (ks. liite 1) Tutkielman takana on siis ajatus, että täsmällisempien verbien käytössä on saattanut tapahtua jonkinlaista muutosta. Ajattelen, että muutos saattaa näkyä juuri *tehdä*-verbin käytön yleistymisenä.

Tutkielmassani keskityn tarkastelemaan kielen rekistereistä erityisesti yleiskieltä enkä rajaa tarkastelua spesifisti ainoastaan kirjoitettuun kieleen. En siis keskity tutkimaan esimerkiksi virkamiestekstejä tai sanomalehtiä. Lähtökohtana pidän omaa ajatustani siitä, että yleiskielessä uudet ideat näkyvät mahdollisesti nopeammin, sillä kirjakieli on järjestelmä, jonka muuttuminen voi viedä enemmän aikaa.

Yleiskielen määritelmä on hyvinkin laaja. Yleiskieli tarkoittaa kieltä, joka on kieliyhteisön yleisesti tuntemaa ja ymmärtämää. Yleiskieli on niin puhuttua kuin kirjoitettua kieltä. Yleiskieli ei kuitenkaan ole kirjakielen synonyymi. (Koivusalo, 1979, s. 217–219.)

Yleiskielen tutkiminen antaa kuvan siitä, millaista kieltä kielenkäyttäjät käyttävät puhuessaan arkisista ja tutuista asioista. Tämä antaa myös viitteitä siitä, millaista kieltä esimerkiksi eri medioissa käytetään tai tullaan käyttämään, sillä voimme olettaa puhutun kielen heijastuvan myös kirjoitettuun kieleen. Uskonkin saavani kaikista ajankohtaisimman kuvan ilmiöstä tarkastelemalla yleiskieltä.

Oletuksena on, että kielen sanasto on jatkuvassa muutoksessa. Sanaston muutosnopeus on erittäin nopeaa verrattuna esimerkiksi kieliopillisiin morfeemeihin (Pajunen, 2006, s. 206). Toisaalta verbisanaston uudistuminen Suomessa on ollut hidasta ainakin 1900-luvulla (Pajunen, 2006, s. 217). Kyseisen tutkimuksen aikana globalisaatio ei kuitenkaan ollut yhtä pitkällä kuin nykypäivänä, mikä saattaa vaikuttaa verbisanastonkin uusiutumisenopeuteen (Luutonen, 2007, s. 220).

Tässä tutkimuksessani en kuitenkaan varsinaisesti tarkastele uusien verbien syntymistä, vaan tarkastelen enemmänkin vanhojen ja tuttujen verbien käyttöä ja sitä, onko niiden käytössä mahdollisesti tapahtunut jonkinlaista muutosta. Lisäksi pyrin saamaan selville voisiko taustatekijöistä esimerkiksi ikä vaikuttaa eroon verbien käytössä. Pyrin löytämään myös mahdollisia kieliopillisia tekijöitä, jotka saattaisivat vaikuttaa eroon verbien käytössä. Tutkimukseni lähtökohtana onkin keskittyä tutkimaan verbien käyttöä yleiskielessä. Tutkimuksessani pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Käytetäänkö **sekundaariverbiä** *tehdä* lausekonteksteissa enemmän kuin valittuja **primääriverbejä**?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat mahdolliseen eroon sekundaari- ja primääriverbien käytön välillä?

2 VERBIT JA KONSTRUKTIO

2.1 Verbeistä yleisesti

Verbit voidaan hypoteettisesti jakaa kahteen ryhmään: sellaisiin, joilla ei ole suoraa yhteyttä kontekstiin sekä argumentteja ottaviin verbeihin. Voidaan myös todeta, että verbin luennat vaihtelevat tilanteen mukaan. (Pajunen, 1988, s. 188–192.) Pulmanin ehdotuksen mukaan verbit liikkua, tehdä, aiheuttaa, muuttua ja puhua on nimetty primitiiviverbeiksi, eli kaavamaisiksi verbeiksi (Pajunen, 1988, s. 194). Näistä verbeistä moni onkin yleisessä käytössä ja niillä voi kuvata tekemistä varsin yleisellä tasolla. Ne eivät kuvaa tekemistä erityisen tarkasti ja pelkästään kyseisen verbin avulla ei pysty sanomaan tarkasti mitä joku tekee.

Verbit voidaan luokitella tämän lisäksi **sekundaarisiin** ja **primäärisiin verbaali-tyyppeihin**. Kutsun näitä jatkossa sekundaariverbeiksi ja primääriverbeiksi. Sekundaariverbeihin voidaan luokitella muun muassa mahdollisuutta ja pakkoa ilmaisevia verbejä. Lisäksi sekundaarisia verbejä ovat aspektuaaliset verbit. Aspektuaalisia verbejä ovat esimerkiksi nähdä, mennä ja tehdä. Sekundaariverbit eivät varsinaisesti itse koodaa asiantiloja, vaan ne tarvitsevat lisäksi jonkin toisen sanan täydentämään asiantilan kuvausta. Sekundaariverbeille onkin tyypillistä – mutta ei välttämätöntä – ilmetä usein itse asiantilaa ilmaisevan infinitiivin kanssa. Ne siis harvemmin esiintyvät yksinään. Sekundaariverbejä yhdistää myös, että niiden käyttäytymistä ei voida perustella rakenteellisella samankaltaisuudella asiantilojen kanssa. (Pajunen, 2001, s. 52–54.) Tässä tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan *tehdä*-verbiä. *Tehdä*-verbin voidaan ajatella olevan aspektuaalinen verbi, joka ei itse koodaa asiantilaa, vaan sen käyttäminen vaatii lisäksi asiantilaa ilmaisevaa nominia.

Primääriverbit voidaan jakaa yhä edelleen (primääri-)A-verbeihin ja (primääri-)B-verbeihin. Nämä ryhmät eroavat toisistaan siten, että B-verbit kielentävät

asiantilan lisäksi asiantilaa jonkin suhteen tai kyseistä asiantilaa kohtaan. B-verbien voidaankin ajatella olevan abstraktistuneita A-verbeyä. Primääriverbit voidaan jaotella niiden ominaisuuksien perusteella. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi käsittely, muutos, kausaatio, liike, havainto ja kosketus. Näiden edellä mainittujen ja muiden ominaisuuksien perusteella verbeille voidaan luoda erilaisia verbiluokkia. (Pajunen, 2001, s. 53–54.)

2.2 Verbiluokat

Primääriverbit voidaan jakaa erilaisiin verbiluokkiin. Verbiluokat ovat erilaiset A- ja B-verbeyille. Karkeasti jako näiden kahden ryhmän välillä voidaan tehdä niin, että B-verbeyhin kuuluu niin sanotut psykologiset verbit ja A-verbeyhin käsittelemis-, liike-, kontakti-, asettamis-, sijainti-, asento- ja muutosverbit. (Pajunen, 2001, s. 54.)

A-verbien primäärin semanttis-leksikaaliset luokat voidaan yksinkertaistaa neljään eri ryhmään: tapahtuma, teko, liike ja tila. Vastaavasti B-verbien semanttis-leksikaaliset luokat on yksinkertaistettu kolmeen eri ryhmään: psykologinen tila ja prosessi, perkeptio sekä puheakti ja kielellinen kommunikaatio. Psykologiseen tilaan ja prosessiin kuuluu emootio- ja kognitioverbit, perkeptioon aistihavaintoverbit sekä puheaktiin ja kielelliseen kommunikaatioon puhumiseen ja sanomiseen liittyvät verbit. (Pajunen, 2001, s. 55–56.)

Tässä tutkielmassa käsiteltävistä verbeistä primäärisiä-A-verbeyä ovat *inventoida* (teko), *työskennellä* (teko), *kokata* (teko), *leipoa* (teko) ja *neuloa* (teko). Primäärisiä-B-verbeyä on käsiteltävistä verbeistä *päättää* (psykologinen tila ja prosessi), *valita* (psykologinen tila ja prosessi), *ilmoittaa* (puheakti ja kielellinen kommunikaatio), *havaita* (perkeptio) ja *luvata* (puheakti ja kielellinen kommunikaatio).

2.3 Konstruktiio ja *tehdä*-rakenne

Konstruktiio tarkoittaa lyhykäisyydessään muodon ja merkityksen yhteenliittymää. Konstruktiio siis syntyy, kun tietty kielellinen muoto tai muotorakenteellinen hahmo vakiintuu ilmaisemaan tapahtumatyypille ominaista merkityssisältöä. **Konstruktiokielioppi** on kehittynyt sitä kohti, että nykyään se huomioi äänne-, muoto- ja lauserakenteiden lisäksi myös lausetta ja virkettä laajemmat diskurssitason konstruktiot. (Honkanen & Leino, 2012, s. 551–552.) Yksinkertaistetuimmillaan konstruktiota voidaan kutsua eräänlaisiksi kehikoiksi, joita voidaan ”täyttää” kielen erilaisilla leksikaalisilla aineksilla (Kamppi, 2012, s. 33).

Verbin epätyypillistä syntaktista käyttäytymistä voidaan pyrkiä selittämään verbin sijoittumisella konstruktion. Verbin sijoittuminen konstruktion, jolla on verbin tavallisesta argumenttirakenteesta poikkeava rakenne voi siis pyrkiä selittämään verbin tavallisuudesta poikkeavaa käytöstä. Huomioitavaa kuitenkin on, että konstruktio ei vaikuta itse verbin merkitykseen. Erilaista konstruktiota ei myöskään pidetä todistena siitä, että verbin merkitys olisi erilainen. (Kamppi, 2012, s. 34.)

Riitta Juvonen (2012, s. 239–264) tarkastelee tekemässään tutkimuksessa *tiedän*-rakenteen piirteitä. Tiedän-rakenteiden voidaan ajatella muistuttavan syntaktisesti referointirakennetta. Tämä tarkoittaa, että kyseisissä lauseissa on johtolause, jonka predikaattina on kognitiivista tilaa kuvaava verbi. Lisäksi täydennyksenä on sana, jossa kuvataan tilan sisältö. (Juvonen, 2012, s. 243.) *Tehdä*-verbi ei suoranaisesti ole kognitiivista tilaa kuvaava verbi. Siitä voidaan kuitenkin erottaa samoja piirteitä kuin *tiedän*-verbin rakenteellisista piirteistä. *Tehdä*-verbi ei esiinny – poikkeuksia lukuun ottamatta – ilman asiantilaa kuvaavaa sanaa. Tästä syystä Juvosen tutkimusta voidaan käyttää hyväksi tarkasteltaessa *tehdä*-verbin konstruktiota.

Tiedä-rakenteen suhdetta konstruktion käsitteeseen verrattaessa huomataan, että muodoltaan ja esiintymiskontekstiltaan kaikista vakiintuneimmat rakenteet liittyvät nimenomaan argumenttaatioon. *Tiedä*-rakenne ei toimi jokaisessa kontekstissa kuitenkaan samalla tavalla. (Juvonen, 2012, s. 260–262.) Kyseisen tutkimuksen avulla on pystytty tarkastelemaan siis *tiedä*-rakenteita ja sen mahdollisia konstruktiota. Samalla tavalla tarkastelemalla voidaan mahdollisesti muodostaa myös *tehdä*-rakenteen konstruktiota.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Menetelmät

Tutkielmani aineiston olen kerännyt itse. Aineistoni koostuu kyselytutkimuksen vastauksista. Kyseessä on siis määrällinen aineisto. Kyselytutkimukset ovatkin enimmäkseen määrällistä tutkimusta, joiden avulla voidaan ajatella saavan yleiskäsityksiä tutkittavasta aiheesta (Vehkalahti, 2008, s. 13). Tässä tutkimuksessa pyrin saamaan kuvan yleisestä kielenkäytöstä, joten kyselytutkimuksen teko on varsin perusteltua.

Tutkielmani on kartoittavaa tutkimusta. Kartoittavan tutkimuksen tavoitteena on etsiä uusia näkökulmia tarkasteltavasta asiasta. Tarkastelemani aiheesta ei ole vielä saatavilla paljoa aikaisempaa tutkimusta. Kartoittava tutkimus avaa mahdollisuuden löytää tarkasteltavasta aiheesta keskeisiä malleja, teemoja, luokittelua ja tyypittelyjä. (Vilkkä, 2007, s. 20.) Kartoittavan tutkimuksen tarkoituksena on siis tutkia ilmiötä, joista ei ole ennalta saatavilla paljoa tietoa. Tästä syystä kartoittava tutkimus sopii työskentelytavaksi tutkielmaani erittäin hyvin, sillä tutkielmani tavoitteena on kartoittaa ilmiötä, jonka oletan olevan olemassa. Kyseessä on kuitenkin vain hypoteesi, joten ei ole varmaa, että ilmiö on todellinen. Tutkielman tavoitteena onkin saada selville, onko kyseinen ilmiö oikeasti olemassa.

3.2 Aineisto

Kuten jo aiemmin mainitsin, tutkielmaani varten keräsin aineiston itse. Aineisto on määrällinen ja se on tuotettu kyselytutkimuksen avulla. Tekemäni kysely (ks. liite 2) koostuu 30 kysymyksestä. Tutkielman aineisto on kerätty kyselylomakkeen avulla.

Lomake on luotu Webropol-ohjelman avulla. Kerätyt vastaukset esitetään numeerisessa muodossa, mutta myös yksittäisten vastaajien vastauksia on mahdollista tarkastella. Kyselyyn tuli vastauksia 701. Kyselyn otos on satunnaisotos. Kyselyä jaettiin viestillä erilaisiin WhatsApp-ryhmiin sekä Facebookissa ryhmään nimeltä Aristoteleen kantapää, jossa on jäseniä 64 500. Kysely on siis saavuttanut ihmisiä laajalti, mutta otoksen ei silti voida ajatella antavan täydellistä kuvaa suomalaisten kielenkäytöstä. Aristoteleen kantapää -ryhmän ideana on käsitellä suomen kielen erilaisia ilmiöitä. Ryhmän jäsenten voi siis olettaa olevan erityisen kiinnostuneita suomen kielestä. Tästä syystä kyselyyn vastanneiden otos ei ole suoranaisesti satunnaisotanta, sillä se ei ole saavuttanut niin suurella volyymillä ihmisiä, joilla ei ole erityistä kiinnostusta suomen kieltä kohtaan. Toki vastauksia on tullut myös WhatsApp-ryhmässä jaetun linkin kautta, mutta niiden vastausten osuus on oletettavasti huomattavasti pienempi kuin Facebook-ryhmästä saatujen vastausten. Edellä mainituista syistä ja vastaajien runsaasta määrästä huolimatta ei siis voida tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, että kyselyn tulokset voisivat edustaa kaikkia suomenkielisiä. Muutenkaan aineiston koon perusteella ei voi tehdä suoraan johtopäätöksiä sen yleistettävyydestä kaikkiin suomalaisiin (Vehkalahti, 2008, s. 47).

Kysymykset voidaan jakaa kolmen kysymyksen ryhmiin. Jokaisesta ryhmästä pystyy erottamaan selvästi kaksi erilaista kysymystyyppiä. Kysymykset ja kysymystyypit olen valinnut tutkimukseni tavoitteen mukaisiksi. Ne pyrkivät vastaamaan tutkimuskysymykseeni "Käytetäänkö sekundaariverbiä *tehdä* lausekonteksteissa enemmän kuin valittuja primääriverbejä?" Ensimmäisestä kysymystyypistä puhun jatkossa kysymystyyppi A:na ja toisesta kysymystyypistä kysymystyyppi B:nä.

Jokaisen ryhmän kysymystyyppi A:na on aukkotäydennys, johon on kaksi vaihtoehtoa. Kyseessä on siis monivalintakysymys. Vaihtoehtoina on jokin primääriverbi tai kyseiseen verbiin liittyvä nomini ja sen apuna sekundaarinen tehdä-verbi. Vaihtoehdot aukkotäydennykseen ovat

- a) [tehdä + N]
- b) [verbi]

[Verbin] kohdalle sijoitetaan jokin tutkittavista primääriverbeistä. Aukkotäydennettävä lause muuttuu jokaisen eri verbin kohdalla. Tehtävänannoksi kysymystyyppi A:ssa on annettu seuraava lause: *Valitse vaihtoehto, jota käyttäisit itse todennäköisemmin.* Kysymystyyppi A:n avulla pyrin kartoittamaan, että onko tehdä-verbin käyttö yleistynyt erilaisissa verbi-ilmauksissa ja mahdollisesti syrjäyttänyt joitakin suomen kielessä olevia suoria primääriverbejä kyseiselle ilmaukselle. Tämän kysymystyyppin tarkoituksena on ottaa selvää siitä, missä tapauksissa kielenkäyttäjät mahdollisesti suosivat sekundaariverbejäverbejä primääriverbien sijaan.

Kysymystyyppin A lauseet olen muodostanut niin, että verbien paikalle sopii molemmat vastausvaihtoehdoista. Näitä samoja lauseita olen käyttänyt myös kysymystyyppi B:ssä sillä erotuksella, että tyhjiin kohtiin olen sijoittanut valmiiksi primääri- tai sekundaariverbin. Olen pyrkinyt muodostamaan lauseet niin, että ne ovat mahdollisimman vähän johdattelevia. Tällä olen pyrkinyt luomaan kyselystä mahdollisimman luotettavan. Huomattavaa kuitenkin on, että voi olla hankalaa luoda lauseita, jotka eivät johdattele käyttämään ennemmin toista verbiä. Tämä onkin seikka, joka tulee huomioida tarkastellessa tutkielman tuloksia ja johtopäätöksiä tehtäessä. Käyttämäni lauseet ovat seuraavat:

- (1) Kunta ___ olla tukematta nuorten liikuntaa.
- (2) Kaupoissa ___ säännöllisesti.
- (3) Opiskelijat ___ ahkerasti saavuttaaksensa tavoitteensa.
- (4) Voi olla vaikeaa ___ kahden ruoan väliltä.
- (5) ___ asiasta poliisille.
- (6) ___ koskaan vanhemmillesi?
- (7) Metsässä kävellessäni ___, että muuttolinnut olivat jo lähteneet kohti etelää.
- (8) Maija ___ kakun synttäreille.
- (9) Mummuni ___ minulle lämpöiset villasukat.
- (10) Venäjä ___ olla hyökkäämättä Suomeen.

Kysymystyyppi B:nä on monivalintakysymys. Tehtävänantona on lause: *Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?* Lisähuomautukseksi on laitettu 1 = ei kovin todennäköisesti ja 3 = todennäköisesti. Kysymystyyppi B:n avulla pyrin selvittämään ylipäättänsä kielenkäyttäjien asenteita erilaisiin verbinkäyttötapoihin. Tämän avulla pyrin siis laajentamaan kysymystyyppin A lähestymistapaa. Vaikka jokin muoto on kielenkäyttäjälle ominaisempi käyttää, ei se tarkoita, että hän pitäisi epätodennäköisenä, että joku muu voisi käyttää toista muotoa. Tämän kysymystyyppin tarkoituksena on kartoittaa, onko kielenkäyttäjien mielestä kuitenkin mielekäästä käyttää myös toista annetuista vaihtoehdoista, vaikka he ovat joutuneet kysymystyyppi A:n vastauksessa valitsemaan vaihtoehdoista ehdottomasti ainoastaan toisen vaihtoehdoista.

3.3 Tutkittavat verbit ja niiden valitseminen

Tässä tutkielmassa tutkin seuraavia verbejä ja niistä muodostettuja [tehdä + N] -ilmauksia:

- A) Päättää – tehdä päätös
- B) Inventoida – tehdä inventaario
- C) Työskennellä – tehdä töitä
- D) Valita – tehdä valinta
- E) Ilmoittaa – tehdä ilmoitus
- F) Kokata – tehdä ruokaa
- G) Havaita – tehdä havainto
- H) Luvata – tehdä lupaus
- I) Leipoa – tehdä
- J) Neuloa – tehdä

Tutkittavien verbien valitsemiseen oli moniportainen prosessi. Ensimmäisenä tutkin lehtiartikkeleita ja etsin kiinnostavia ilmauksia, joissa käytettiin [tehdä + N] -rakennetta. Tämän pohjalta muodostin kuvan siitä, mitä verbejä kannattaa mahdollisesti lähteä tutkimaan. Tämän perusteella lähdin etsimään lehdistä esimerkkejä lauseista, joissa käytetään [tehdä + N] -rakennetta. Kun löysin esimerkkejä näistä ilmauksista, varmistin Korp-palvelun avulla, että tietokonevälitteisen viestinnän -korpuk-sissa on käytetty kyseistä [tehdä + N] -ilmausta sekä primääriverbiä, josta sekundaarinen [tehdä + N] -muoto on johdettu. Näin varmistuin siitä, että molempia tapoja ilmaista asia voidaan käyttää niin kirjoitetuissa lehtiartikkeleissa kuin myös vapaa-muotoisessa viestinnässä ja kielessä. Varmistettuani asian, pyrin muodostamaan lauseita, jotka olisivat mahdollisimman vähän johdattelevia ja joihin käy verbin primäärinen muoto sekä sekundaarinen [tehdä + N] -muoto.

4 ANALYYSI

4.1 Yleisiä huomioita kysymystyyppi A:sta

Näin aluksi esitän saamani tulokset. Tulokset on ilmaistu prosenttilukuina taulukossa.

TAULUKKO 1. Kysymystyyppi A:n tulokset.

	Verbi (%)	[Tehdä + N] (%)
A - päättää	73,5	26,5
B - inventoida	12	88
C - työskennellä	59,9	40,1
D - valita	86,7	13,3
E - ilmoittaa	59,9	40,1
F - kokata	34,2	65,8
G - havaita	85,7	14,3
H - luvata	85,2	14,8
I - leipoa	60,8	39,2
J - neuloa	59,5	40,5
Keskiarvo	61,74	38,26

Aivan ensimmäisenä huomio kiinnittyy siihen, että pelkän primääriverbin vastaaminen on ollut suositumpaa kuin vastata [tehdä +N] avulla muodostettu lause. Poikkeuksiakin toki on, kuten esimerkiksi kohdat B (*inventoida*) ja F (*kokata*). Huomionarvoista on myös, että kaikissa kohdissa erot eivät kuitenkaan ole suuria. Joissain vastauksissa on tullut selvää hajontaa vastausten välille. Tämä kertoo siitä, että kyselyyn vastaajat eivät ole täysin yhtä mieltä asiasta.

Huomiota myös herättää, että vastausten prosenttiluvut vaihtelevat. Vastaajista kaikki eivät siis ole vastanneet johdonmukaisesti aina verbi- tai [tehdä + N] -muotoa. Ainakin osa vastaajista on välillä vastannut verbimuodon tutummaksi itselleen ja toisella kertaa [tehdä + N] -muodon. Tämän voi päätellä siitä, että jos kaikki vastaajat vastaisivat aina saman muodon kahdesta vaihtoehdosta, ei prosenttien suhde juurikaan muuttuisi kysymysten välillä.

4.2 Yleisiä huomioita kysymystyyppi B:stä

Seuraavaksi teen yleisiä huomioita kysymystyyppi B:n vastauksista muodostetuista prosenttiluvuista.

TAULUKKO 2. Kysymystyyppi B:n primääriverbien tulokset.

	Verbi (%)		
	1	2	3
A - päättää	6,4	23,8	69,8
B - inventoida	54,5	31,7	13,8
C - työskennellä	9,4	33,7	56,9
D - valita	4	14,5	81,5
E - ilmoittaa	7,9	27,5	64,6
F - kokata	9	36,1	54,9
G - havaita	5,3	19,5	75,2
H - luvata	3,1	19,3	77,6
I - leipoa	2,6	22	75,4
J - neulaa	5,4	26,4	68,2
Keskiarvo	10,76	25,45	63,79

Ensimmäisenä huomio kiinnittyy primääriverbin vastausvaihtoehtoon, jonka tulokset näkyvät yllä esitettyssä taulukossa (ks. taulukko 2). Yksi selkeimmin erottuvista asioista on, että lukuun ottamatta verbiä B (*inventoida*), jokaisessa vastauksessa vaihtoehto 3 on suosituin. Huomionarvoista on kuitenkin, että prosenttierot vaihtoehdon 3 vastausten välillä ovat suuria, vaikka se onkin suosituin vastausvaihtoehto. Vaihtoehto 3 tarkoittaa, että vastaaja ajattelee, että joku voisi todennäköisesti sanoa seuraavalla tavalla.

Vastaavasti huomio kiinnittyy vastausvaihtoehtoon 1, joka on ääripää vastausvaihtoehdolle 3. Lukuun ottamatta kohtaa B jokaisessa kohdassa alle kymmenen

prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kukaan kielenkäyttäjä ei todennäköisesti käytä kyseistä primääriverbiä puhuessaan. Näiden välistä vastausvaihtoehtoa 2 oli vastattu myös aina enemmän (paitsi kohdassa B) kuin vastausvaihtoehtoa 1 ja vähemmän (paitsi kohdassa B) kuin vastausvaihtoehtoa 3. Edellä tehtävien huomioiden perusteella voidaankin todeta, että primääriverbien käyttö on kielenkäyttäjien mielestä hyvin todennäköistä.

TAULUKKO 3. Kysymystyyppi B:n primääriverbien tulokset.

	[Tehdä + N] (%)		
	1	2	3
A - tehdä päätös	11,6	29,5	58,9
B - tehdä inventaario	2,1	9,4	88,5
C - tehdä töitä	11,1	33	55,9
D - tehdä valinta	28	38,9	33,1
E - tehdä ilmoitus	6,8	32,7	60,5
F - tehdä ruokaa	7,3	25,1	67,6
G - tehdä havainto	31,1	37,5	31,4
H - tehdä lupaus	36,5	35,5	28
I - tehdä (leipoa)	11,5	31,4	57,1
J - tehdä (neuloa)	12,4	30,5	57,1
Keskiarvo	15,84	30,35	53,81

[Tehdä +N] -kohdan tuloksissa on enemmän vaihtelevuutta kuin primääriverbien tuloksissa. Tämänkin kysymystyyppin vastaukset noudattavat suurimmalta osin primääriverbin vastausten kaavaa, eli vastausvaihtoehdolle 3 on annettu eniten ääniä ja vaihtoehdolle 1 vähiten. Näiden vastausten prosentuaalinen määrä on esitelty yllä olevassa taulukossa (ks. taulukko 3). Tästä poikkeuksen tekevät kuitenkin kohdat G (*tehdä havainto*) ja H (*tehdä lupaus*) sekä kohta D (*tehdä valinta*), jossa prosenttimäärät ovat hyvin lähellä toisiaan.

Kuten jo aiemmin mainitsin, vastausvaihtoehtoa 3 on vastattu myös tämän kohdan vastausvaihtoehdoista eniten suurimmassa osassa kysymyksiä. Tämän voi ajatella kertovan siitä, että kielenkäyttäjät pitävät myös [tehdä + N] -muotoa monesti hyvinkin todennäköisenä.

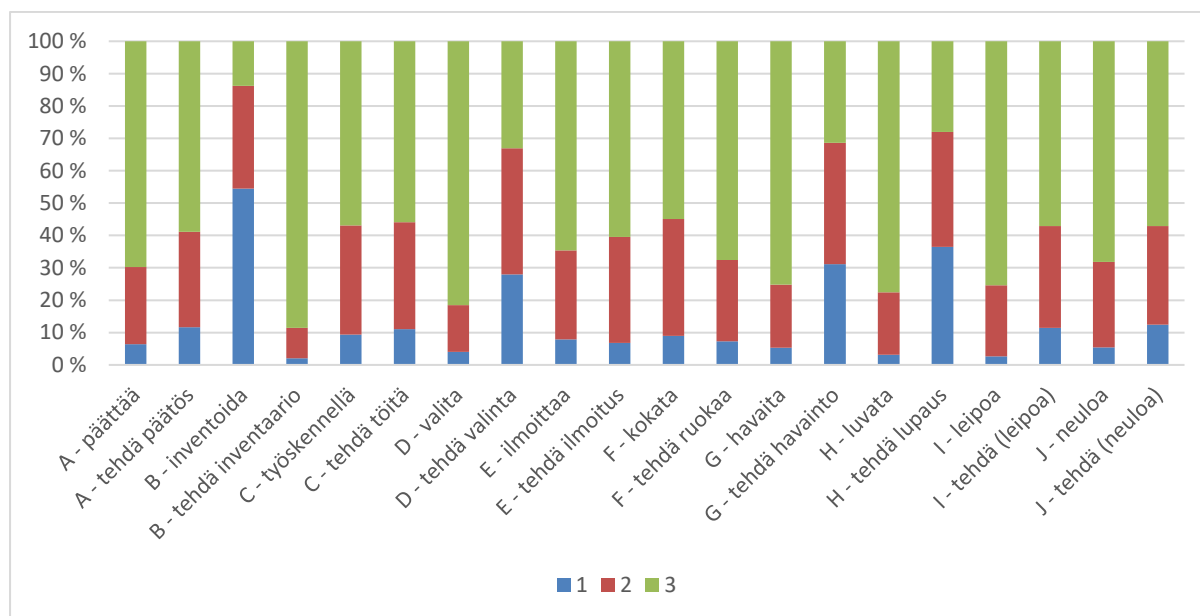
Laskemalla primääriverbin kysymykseen saatujen vastausten keskiarvon, huomataan, että 63,79 % vastauksista on vaihtoehtoa 3 (ks. taulukko 2). Vastaavasti [tehdä + N] -muodon vastausvaihtoehto 3 on vastauksista 53,81 % (ks. taulukko 3). Ero on sen suuruinen, että sen perusteella voi olettaa primääriverbien käytön olevan kuitenkin hieman suositumpaa kuin sekundaariverbien käytön. Samoin vastausvaihtoehtoa

1 on vastattu primääriverbin kohdalla 10,76 % ja [tehdä +N] -muodon kohdalla 15,84 % (ks. taulukot 2 ja 3). Tämä vahvistaa vielä huomiota siitä, että suurin osa primääriverbien ilmauksista on vastaajien mielestä enemmän todennäköisiä kuin [tehdä + N] -muodon ilmaukset.

4.3 Yleisiä huomioita kyselyn tuloksista

Kysymystyyppi B:n saaduista tuloksista on mahdollista muodostaa pylvädiagrammi, joka auttaa hahmottamaan visuaalisesti vastausten suhdetta toisiinsa.

KUVIO 1. Kysymystyyppi B:n vastausten prosentit pylvädiagrammissa

Eräs havainto, jonka tuloksista voi tehdä ja jota ei vielä aikaisemmin ole tarkasteltu on, että vastausvaihtoehto 2 on selvästi vähemmän kuin vastausvaihtoehto 3. Sitä on kuitenkin myös selvästi enemmän kuin vastausvaihtoehto 1. Vaihtoehto 2 onkin vastauksista kaikista neutraalein. Sille ei anneta erillistä selitystä vastauslomakkeessa (ks. liite 2), mutta se sijoittuu vastausvaihtoehtojen 1 ja 3 väliin. Koska vastausvaihtoehto 2 ei ole vastattu eniten, voi vastauksista vetää johtopäätöksen, että vastaajat ovat halunneet vastata pääsääntöisesti jommankumman ääripään, sillä vastauksista ainoastaan 27,9 % on vastausvaihtoehto 2. Vastaajat ovat siis tehneet useimmiten valinnan, eivätkä jättäneet vastausta neutraalin tuntuiseen vastausvaihtoehtoon. Vastauksia tarkastellessa on otettava huomioon, että kysymyksen asettelu on

saattanut ohjata vastaajia vastaamaan joko/tai -ajattelulla. Tällöin se karsisi vastauksia juuri vastausvaihtoehtoon 2.

Vastauksia vastausvaihtoehtoon 2 on siis vähemmän kuin vastausvaihtoehtoihin 1 ja 3 yhteensä. Kuitenkin vastauksia on prosentuaalisesti enemmän vastausvaihtoehtodossa 2 kuin vastausvaihtoehtodossa 1. Tämä voi selittyä myös sillä, että vaikka vastaaja ei itse uskoisi käyttävänsä kyseistä muotoa, hän ei poissulje mahdollisuutta sille, että joku muu voisi käyttää sitä. Kysymyksen asettelu on sellainen, että se jättää vastaajalle halutessaan tulkinnanvaraa, mikä voi vaikuttaa tuloksiin hieman.

Huomionarvoista on myös, että vastausvaihtoehto 2 vastaajamäärät vaihtelevat hyvin vähän. Vastausprosentti pyörii noin 30 %:n molemmin puolin. Toki poikkeuksiakin on.

4.4 Verbikohtaista tarkastelua

Verbin A kohdalla vastaajista erittäin suuri osa ilmoitti käyttävänsä enemmän ilmausta *päättää* kuin ilmausta *tehdä päätös*. Ilmausta *tehdä päätös* käytti enemmän ainoastaan alle kolmannes vastaajista. Kysymystyyppin B vastauksista voi kuitenkin huomata, että molempia vaihtoehtoja pidetään silti todennäköisinä. Vastaajista seitsemän kymmenestä oli sitä mieltä, että lause, jossa käytettiin sanaa *päätti* oli sellainen, että todennäköisesti joku voisi sanoa niin. Ainoastaan 6,4 % oli sitä mieltä, että todennäköisesti kukaan ei sanoisi niin. Vastaavasti kuusi kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että lause, johon sisältyy ilmaus *teki päätöksen*, on todennäköinen. Kyseisestä ilmauksesta oli vastaajista noin yksi kymmenestä sitä mieltä, että todennäköisesti kukaan ei sano niin. Nämä huomiot tukevat siis kysymystyyppi A:n tuloksia, sillä tuloksista ilmenee, että *päättää* ilmausta pidetään todennäköisemmin mahdollisena.

Myös verbien E (*ilmoittaa*), I (*neuloa*) ja J (*leipoa*) sekä myös lievästi verbin C (*työskennellä*) kohdalla on havaittavissa sama ilmiö kuin verbin A kohdalla. Vastaajista suurin osa ilmoitti käyttävänsä enemmän primääriverbin ilmausta kuin sekundaariverbin ilmausta. Myös kysymystyyppi B:n tulokset tukevat tätä, sillä primääriverbejä *ilmoittaa*, *neuloa* ja *leipoa* sekä myös verbiä *työskennellä* pidetään todennäköisempänä kuin sekundaariverbejä *tehdä ilmoitus*, *tehdä* tai *tehdä töitä*. Sekundaariverbiä *tehdä* pidetään myös epätodennäköisempänä vaihtoehtona kuin primääriverbejä. Myös kysymystyyppi B:ssä nämä verbit noudattavat samaa kaavaa kuin verbi A: tulokset tukevat kysymystyyppi A:n tuloksia, mutta silti voidaan todeta, että myös sekundaariverbien käyttö nähdään todennäköisenä.

Kysymystyyppi A:n tuloksista erottuu selvästi kaksi verbiä: B (*inventoida*) ja F (*kokata*). Verbin B kohdalla ainoastaan 12 % on sitä mieltä, että käyttäisi enemmän primääriverbiä kuin sekundaariverbiä. Vastaava luku on verbin F kohdalla 34,2 %.

Kysymystyyppi B:n kohdalla verbit kuitenkin eroavat hieman toisistaan. Verbin B kohdalla vastaukset ovat johdonmukaisia kysymystyyppiin B:n ja kysymystyyppiin A:n välillä. Primääriverbiä piti todennäköisenä ainoastaan neljätoista sadasta, kun taas sekundaariverbiä ilmausta piti todennäköisenä 89 ihmistä sadasta. Primääriverbiä piti epätodennäköisenä jopa hieman yli puolet ja sekundaariverbiä ilmausta ainoastaan pari prosenttia. Verbi B onkin ainoa verbeistä, jossa sekundaariverbi on selkeästi ylitse primitiiviverbin molemmissa kysymystyypeissä.

Verbin F kohdalla kysymystyyppi B:n vastaukset eivät aivan korreloi kysymystyyppi A:n vastausten kanssa. Toki kysymystyyppi A:n prosenttiero ei ole verbin F kohdalla niin suuri kuin mitä se verbin B kohdalla on. Silti eron voi todeta olevan niin merkittävä, että tehty huomio on merkityksellinen. Primääriverbiä *kokata* piti todennäköisenä hieman yli puolet vastaajista ja sekundaariverbiä ilmausta *tehdä ruokaa* 67,6 %. Epätodennäköisenä primääriverbiä piti 9 % ja sekundaariverbiä 7,3 %. Toki vastaukset korreloivat kysymystyyppi A:n kanssa siten, että primääriverbi on tietyllä tavalla todennäköisempi vastaajien mielestä. Huomattavaa on kuitenkin, että molempia verbejä pitää yli puolet vastaajista todennäköisenä ja alle kymmenes epätodennäköisenä. Vaikka kysymystyyppi A:ssa vastaukset jakautuvat selkeästi sekundaariverbin *tehdä ruokaa* puolelle, ei primääriverbiä *kokata* pidetä kuitenkaan epätodennäköisenä vaihtoehtona.

Verbien D (*valita*), G (*havaita*) ja H (*luvata*) voidaan myös huomata erottuvan edellä käsitellyistä verbeistä. Kysymystyyppi A:ssa primääriverbejä on vastattu selvästi enemmän kuin sekundaariverbejä. Primääriverbien vastausprosentit ovat seuraavat: 86,7 %, 85,7 % ja 85,2 %. Nämä verbit eroavat verbistä A ja muista samankaltaisista verbeistä kysymystyyppi B:n tuloksissa. Kysymystyyppi B:ssä vastaajista 81,5 %, 75,2 % ja 68,2 % on sitä mieltä, että primääriverbin käyttö on todennäköistä. Vastaavasti alle 10 % pitää primääriverbin käyttöä epätodennäköisenä. Nämä verbit erottaa verbin A tyyllisistä verbeistä sekundaariverbien vastaukset. Verbien D, G ja H kohdalla kysymystyyppi B:n vastaukset sekundaariverbiä koskevilla kysymyksillä jakautuu hyvin tasaisesti. Vastausvaihtoehdoista melkein jokainen on saanut noin 30 %. Toki pieniä heittoja on, mutta ne eivät ole nyt niin merkittäviä, että niitä kannattaisi erikseen lähteä tarkastelemaan. Vastaukset kertovatkin siitä, että vastaajat eivät ole lainkaan yksimielisiä siitä, onko sekundaariverbin käyttäminen näissä tapauksissa todennäköistä.

4.5 Verbien ryhmittelyä

Seuraavassa taulukossa kysymystyyppi A:n tulokset on esitetty näkyvät suuruusjärjestyksessä. Seuraavan taulukon ja edellä tehtyjen huomioiden perusteella tutkittavat verbit voidaan jakaa neljään joukkoon.

TAULUKKO 4. Kysymystyyppi A:n tulokset suuruusjärjestyksessä

	Verbi (%)	[Tehdä + N] (%)
D - valita	86,7	13,3
G - havaita	85,7	14,3
H - luvata	85,2	14,8
A - päättää	73,5	26,5
I - leipoa	60,8	39,2
C - työskennellä	59,9	40,1
E - ilmoittaa	59,9	40,1
J - neuloa	59,5	40,5
F - kokata	34,2	65,8
B - inventoida	12	88

- (1) Verbit, joissa molempia vaihtoehtoja pidetään todennäköisinä, mutta silti tuloksissa suositummaksi nousee primääriverbi
 - Verbit A, C, E, I ja J
 - *päättää, työskennellä, ilmoittaa, leipoa, neuloa*
- (2) Verbit, joissa molempia vaihtoehtoja pidetään todennäköisinä, mutta silti tuloksissa suositummaksi nousee sekundaariverbi
 - Verbi F
 - *kokata*
- (3) Verbit, joissa sekundaariverbiä pidetään ainoastaan todennäköisenä
 - Verbi B
 - *inventoida*
- (4) Verbit, joissa ainoastaan primääriverbiä pidetään todennäköisenä tai ainakin selvästi todennäköisempänä kuin sekundaariverbiä
 - Verbit D, G ja H
 - *valita, havaita, luvata*

Ryhmät ovat suuntaa antavia ja ne eivät ole aivan selkeästi rajattuja. Niitä voi silti pitää tämän tutkielman valossa suuntaa antavina ja perusteltuina, sillä niiden muodostus on perusteltu kyselystä saaduilla tuloksilla.

Kuten tutkielmassani aiemmin todetaan, verbit voidaan jakaa erilaisiin luokkiin. Tarkastelemani verbit ovat siis primääriverbejä tehdä-verbiä lukuun ottamatta, joka on aspektinen sekundaariverbi. Primäärisiä-A-verbejä on käsiteltävistä verbeistä *inventoida* (teko), *työskennellä* (teko), *kokata* (teko), *leipoa* (teko) ja *neuloa* (teko). Primäärisiä-B-verbejä on käsiteltävistä verbeistä *päättää* (psykologinen tila ja prosessi), *valita* (psykologinen tila ja prosessi), *ilmoittaa* (puheakti ja kielellinen kommunikaatio), *havaita* (perseptio) ja *luvata* (puheakti ja kielellinen kommunikaatio). Kaikki primääriset-A-verbit kuuluvat siis samaan ryhmään. Primääriset-B-verbit taas jaottuvat jokaiseen ryhmään suhteella 2:1:2.

Kun tulosten avulla muodostettuja joukkoja lähdetään tarkastelemaan, voidaan huomata, että joukkoon (4) kuuluu ainoastaan primäärisiä-B-verbejä. Tämän joukon yhdistävänä tekijänä on, että ainoastaan primääriverbejä pidetään todennäköisenä. Tutkielmassa tarkasteltavia primääriverbejä on ainoastaan kymmenen, joten tuloksista ei voi vetää suoria johtopäätöksiä. On kuitenkin mielenkiintoista, että joukkoon (4) kuuluu ainoastaan B-verbejä, jotka kuvaavat psykologisia tiloja ja prosesseja (Pajunen, 2001, s. 56).

Joukkoihin (2) ja (3) kuuluu ainoastaan primäärisiä-A-verbejä. Kuten edellä mainitsin, tuloksista ei voi vetää suuria johtopäätöksiä varsinkaan näiden kahden joukon kohdalla, sillä molemmissa on vain yksi verbi. Kuitenkin huomionarvoista on, että kun sekundaariverbiä pidetään todennäköisempänä tai ainoastaan todennäköisenä, ei tuloksissa ole yhtäkään B-verbiä.

Joukossa (1) on molempia verbityyppejä – primäärisiä-A- ja primäärisiä-B-verbejä. Kyseinen joukko onkin sellainen, joka on kaikista löysärajasin. Siinä olevat B-verbit *päättää* ja *ilmoittaa* kuuluvat myös primäärisissä-B-verbeissä eri ryhmiin, joten kyseinen joukko on kaikista joustavin. Joustavimmalla tarkoitan sitä, että ryhmään sijoittuvien verbien kohdalla vastaajat ovat vastanneet eniten molempia vaihtoehtoja: primääriverbejä ja sekundaariverbejä. Kyseisten verbien kohdalla voidaan siis ajatella, että ei ole niin tarkkaa, kumpaa verbimuotoa käyttää.

4.6 Ikä muuttujana ja kielen muutos

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajien ikää viiden vuoden tarkkuudella (ks. liite 1). Kysymyksen tarkoituksena oli mahdollistaa eri ikäryhmien vastausten vertailun ja mahdollisesti sukupolvien väliset erot kielenkäytössä. Sukupolvien välisten kielenkäyttöerojen olisi voinut tarkastella alkeellisella tasolla kielen muutoksen aspektia. Kielen muutoksen tarkastelu olisi ollut perusteltua, sillä Kotus piti mahdollisena ajatusta siitä, että verbien käytössä on saattanut tapahtua jotakin muutosta. Kyseisen kyselyn

avulla tätä ei kuitenkaan päästy tutkimaan, sillä vastaajat olivat hyvin pitkälti noin 30–60-vuotiaita (jopa 56,4 %).

Edellä mainitusta huolimatta tarkastin, miten alle 30-vuotiaiden vastaukset eroavat yli 60-vuotiaiden vastauksista. Vastauksista kuitenkin ilmeni, että eroa näiden kahden ryhmän välillä ei ollut juuri lainkaan.

Ajatuksenani oli verrata aivan ääripäitä ikäryhmissä. Kyselyyn vastasi kuitenkin ainoastaan kaksi alle 20-vuotiasta, joten ääripäiden vertailu ei ole millään tavalla luotettavaa. Tästä syystä kielen mahdollisen muutoksen tarkastelu jää vain ajatuksen tasolle ja en saa vastausta siihen, minkä takia lähdin aluksi kyseistä asiaa tutkimaan.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia primääriverbien ja sekundaariverbien välistä eroa ja mahdollista muutosta niiden käytössä. Tutkielma keskittyi tutkimaan erityisesti *tehdä*-sekundaariverbiä ja kymmentä primääriverbiä. Tutkimuksen alkuperäisenä ideana ja kiinnostuksena oli kiinnittää huomiota mahdolliseen muutokseen verbien käytössä. Tutkimuksen edetessä mielenkiintoni kuitenkin kohdistui enemmän juuri verbien välisiin eroihin ja siihen, mitä verbimuotoja vastaajat suosivat. Aika-konteksti jäi kuitenkin tutkimuksessa uupumaan, minkä takia mahdollista muutosta verbien käytössä ei päästy toteamaan. Osin tähän vaikutti myös nuorten vastaajien pieni otos, joka ei mahdollistanut teini-ikäisten ja hyvin iäkkäiden ikäihmisten kielenkäytön vertailua. Nuoria (alle 20-vuotiaita) vastaajia olisi voinut kerätä tutkimukseen jakamalla kyselyä ylä- ja alakouluille, sekä kehottamalla nuorten ja lasten vanhempia ohjaamaan lapsia kyselyn pariin. Iän vertailun avulla olisi kielen muutoksesta voinut saada alkeellisia havaintoja tekemällä päätelmiä sukupolvien välisistä kielenkäytön eroista. Aiheesta voisikin tehdä jatkotutkimusta ja pyrkiä keräämään vastaajiksi runsaasti alle 20-vuotiaita ja yli 70-vuotiaita. Näiden ikäryhmien välillä on puoli vuosisataa, minkä aikana teknologia on kehittynyt huimasti ja maailma on globalisoitunut erittäin nopeasti. Alle 20-vuotiaat ja yli 70-vuotiaat ovat siis kasvaneet nuoruutensa hyvin erilaisessa maailmassa. Toki yli 70-vuotiaatkin ovat eläneet samat ajat kuin alle 20-vuotiaat, mutta silti kielenkäytössä saattaa olla eroja.

Oman arvioni mukaan tutkimuksen avulla pystyttiin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen hyvin. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pystyttiin vastaamaan kysymystyyppi A:n avulla. Vastauksista huomattiin, että suurimmassa osassa tapauksia sekundaariverbejä ei käytetty enempää kuin primääriverbejä. Lisäksi kysymystyyppi B auttoi tulkitsemaan vastauksia ja myös näkemään tutkittavan asian laajemmin. Tutkielman alussa tekemäni oletus siitä, että sekundaariverbejä saatettaisiin käyttää primääriverbejä enemmän, ei pidä ainakaan tämän tutkimuksen valossa paikkaansa. Toki huomattavaa on, että sekundaariverbin käyttämistä ei kuitenkaan useimmissa tapauksissa pidetä epätodennäköisenä.

Toiseen tutkimuskysymykseen tutkimuksen avulla pystyttiin vastaamaan vain osittain. Toinen tutkimuskysymys on niin laaja, että kandidaatintutkimuksen laajuus ei riitä tarkastelemaan kaikkia seikkoja, jotka saattavat vaikuttaa sekundaari- ja

primääriverbien käyttöön. Tästä syystä kaikkia seikkoja ei ole käyty tässä tutkielmassa läpi. Esimerkiksi verbien erilaiset kielelliset ominaisuudet voivat vaikuttaa valintaan primääri- ja sekundaariverbien välillä. Erot eivät myöskään välttämättä johdu kieliopillisista seikoista, vaan siihen saattaa myös vaikuttaa yllättävätkin motiivit. Vastaajilta voisikin kyselyssä kysyä heidän ajatuksiaan vastaustensa takana. Tämä voisi tuoda esille esimerkiksi erilaisia sosiaalisia perusteita, joita ei saa selville kuin kyselemällä.

Vaikka toiseen tutkimuskysymykseen ei pystytty vastaamaan tyhjentävästi, löytyi siihenkin kuitenkin joitakin selityksiä. Tutkielman alkupuolella käsiteltiin konstruktioita ja konstruktiokielioppia. Alkupuolella sivuttiin myös *tehdä*-rakennetta. *Tehdä*-verbin konstruktio muodostuu muotoon [tehdä + N]. Tämä muoto onkin kulkenut mukana koko tutkimuksen ajan. Verbi *tehdä* kaipaa lisäksi toisen sanan, joka antaa informaatiota siitä, mitä ollaan tekemässä. Verbin *tehdä* kanssa esiintyvä nomini vastaa kysymykseen: Mitä tehdä? Tämän perusteella voidaankin heittää ilmoille ajatus siitä, että suosivatko vastaajat primääriverbin vaihtoehtoa, sillä se jo itsessään vastaa edellä esitettyyn kysymykseen. Sekundaariverbi *tehdä* ei anna mitään informaatiota tekemisen laadusta, vaan se vaatii kanssaan aina jonkin toisen sanan. Verbin *tehdä* merkitys on siis käytännössä tyhjä ilman toista informatiivisempaa sanaa, toisin kuin primääriverbi, joka itsessään informoi tekemisen laadusta. Tehdä-rakenteessa ei ilman nominia tapahtumasta pystytä antamaan tarpeeksi informatiivista tietoa. Tämä aiheuttaa tehdä-rakenteen, eli konstruktion, syntymisen. Tehdä-verbin konstruktio ei sinällään selitä primääriverbien suosiota, mutta sen perusteella voi esittää kysymyksen siitä, että suosivatko kielenkäyttäjät vaihtoehtoa, joka ei ole niin konstruktioivinen. Primääriverbit eivät myöskään ole niin pitkiä kuin [tehdä + N]-muodon konstruktio, mikä voi olla myös yhtenä selittävänä tekijänä.

Tutkielmani on pyritty tekemään mahdollisimman toistettavasti ja niin, että se antaisi mahdollisimman luotettavia tuloksia. Huomioitavaa on kuitenkin jo aikaisemmin mainitut seikat, kuten kyselyn lauseiden johdattelevuus. Vaikka lauseet on pyritty muodostamaan mahdollisimman neutraalisti ja vähän johdattelevasti, saattaisi tutkimustulokset kuitenkin muuttua eri lauseiden avulla. Tämä asia ei toki selviä muuten kuin tutkimalla asiaa. Lisäksi kyselyyn vastanneet ovat ihmisiä. Ihmiset saattavat pyrkiä vastaamaan sen mukaan, minkä he ajattelevat olevan kieliopillisesti oikein, vaikka heille on painotettu kyselyssä sitä, että oikeita ja vääriä vastauksia ei ole. Vastaajat saattavat vastata myös sen mukaan, mitä ajattelevat kyselyn luojan haluavan vastaukseksi. Tarkastelua tuleekin toteuttaa kriittisellä silmällä ja esitettyihin aineistoihin verraten. Nämä seikat on myös otettava huomioon tutkimuksen tulosten arvioinnissa.

Kokonaisuudessaan tutkimus onnistui halutulla tavalla. Kysely saavutti laajan joukon ihmisiä ja vastauksia saatiin paljon. Monia asioita jäi kuitenkin vielä selvittämättä. Kyseessä onkin aihe, josta voisi tehdä jatkotutkimusta paljon ja helposti. Tutkimusasetelmaa voisi myös laajentaa ja ottaa paremmin huomioon erilaiset muuttujat sekä aiheen analysointiin voisi käyttää myös muita kieliopillisia teorioita.

LÄHTEET

- Honkanen, S., & Leino, J. (2012). Konstruktiokielioppi. Teoksessa V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä, & M. Lounela (toim.), *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*. (s. 551–557). Gaudeamus Helsinki University Press.
- Juvonen, R. (2012). Tietämisen tasot: *Tiedän*-rakenteet ylioppilasaineissa. Teoksessa I. Herlin & L. Kotilainen (toim.) *Verbit ja konstruktiot*. (s. 239–264). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Kamppi, N. (2012). Konstruktionäkökulma ääniverbeihin ja niiden sanakirjamerkiykseen. Teoksessa I. Herlin & L. Kotilainen (toim.) *Verbit ja konstruktiot*. (s. 29–61). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Koivusalo, E. (1979). *Mitä on yleiskieli?*. *Virittäjä*, 83(3), 216–222.
- Luutonen, J. (2007). *Kieli, uusmedia ja globalisaatio. Näkökulmia suomen kielen variaation kehitykseen*. *Virittäjä*, 111(2), 219–237.
- Pajunen, A. (1988). *Verbien leksikaalinen kuvaus*. Apartment of General Linguistics. University of Helsinki.
- Pajunen, A. (2001). *Argumenttirakenne – Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. SKS. Helsinki.
- Pajunen, A. (2006). *Verbisanaston uudistuminen*. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Tampereen yliopisto.
- Vehkalahti, K. (2008). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1

[Kotimaisten kielten keskuksen aihe- ja aineistopankki](#)

Hae tästä sivustosta

Kotimaisten kielten keskuksen aihe- ja aineistopankki

Tervetuloa Kotimaisten kielten keskuksen aihe- ja aineistopankkiin!

Opinnäytteiden aihe- ja aineistopankkiin on koottu aiheita, joita voi hyödyntää erilaajuisissa opinnäytetöissä: proseminariesitelmissä, kandidaatintutkielmissa tai pro gradu -tutkielmissa. Aiheiden ideat ovat syntyneet Kotimaisten kielten keskuksen asiantuntijoiden käytännön työn tarpeista, yleiskielitalkoiden havainnoista sekä tutkimuskirjallisuudessa huomatuista aukoista ja puutteista. Tutkielmien tuloksista on siis hyötyä kielenhuollon, sanakirjojen ja aineistojen parissa tehtävälle työlle.

Osassa aiheista aineistoksi ehdotetaan Kotuksen arkistojen aineistoja, osassa taas aineiston voi kerätä itse eri lähteistä.

Erilaisia aiheita on mahdollista hakea asiasanoilla klikkaamalla Asiasanat-palstan otsikon kohdalta avautuvaa valikkoa ja valitsemalla tästä haluamansa vaihtoehdot. Opinnäytteiden aiheita -palstalta voi vastaavalla tavalla hakea opinnäytteitä niiden otsikon perusteella, Aihepiiri-palstalta puolestaan opinnäytteen teeman mukaan.

Jos olet kiinnostunut tekemään opinnäytteen jostain luettelossa mainitusta aiheesta, ota yhteyttä työsi ohjaajaan ja pyydä häntä ottamaan yhteyttä aihepankin pitäjään. Jo varatut aiheet on merkitty kyllä-sanalla Aihe varattu-palstalla. Valmistuneisiin opinnäytteisiin tullaan aikanaan lisäämään linkit.

Yhteydenottoja varten sähköpostiosoite: [aihepankki\(at\)kotus.fi](mailto:aihepankki(at)kotus.fi).

kielenhuolto	Yleismerkityksiset	verbit; merkitys; tekstilajit;	(Aihe sopii suppeahkoonkin
: sanasto :	verbit vs.	kielimuodot;	opinnäytetyöhön:) Viime vuosien aikana
semantiikka	"täsmäverbit": tyypit		on yhä enemmän alettu käyttää
ja käyttö			yleismerkityksisiä verbejä (kuten <i>tehdä</i> ,
			<i>valmistaa</i> , <i>toimia</i> , <i>suorittaa</i> , <i>panna</i>)
			sellaisen "täsmäverbien" sijasta kuin
			<i>veistää</i> , <i>ommella</i> , <i>paistaa</i> , <i>ampua</i> . Usein
			on siis käytössä yleinen väljä verbi,
			vaikka toimintaa olisi mahdollista
			täsmäntää. Osin verbien merkitykset
			ovat menneet myös sekaisin.

Pitäisi kartoittaa, minkätyyppisiä yleismerkityksisiä verbejä käytetään minkätyyppisten spesifimpien verbien sijasta, millaisista aiheista puhuttaessa ja millaisissa yhteyksissä: sosiaalisen median tekstit, uutistekstit, kolumnit yms.

LIITE 2

Suomen kielen ja kirjallisuuden kandidaatintutkielma

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin **10 minuuttia**.

Tutkielmani on osa suomen kielen ja kirjallisuuden aineenopettajan kandidaatin tutkintoa, jota suoritan Jyväskylän yliopistossa. Tutkielmani keskittyy tutkimaan suomen kielen verbien käyttöä. Kyselyn avulla pyritään saamaan tietoa ihmisten arkipäiväisestä kielenkäytöstä. Haluaisin vielä korostaa, että kysymyksiin ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia, joten vastaa niihin aivan oman arkipäiväisen kielenkäyttösi pohjalta.

Kysely on täysin anonyymi. Kyselyn jokainen kysymys on pakollinen lukuun ottamatta lopussa olevaa ikäryhmään liittyvää kysymystä. Siihen ei siis ole pakko vastata.

Vastaamalla seuraavaan kysymykseen "kyllä", annat luvan käyttää anonyymiä vastaustasi tutkielmassani ja osoitat ymmärtäneesi yllä lukevan.

Yhteystiedot:

Henna Seppälä / tutkielman suorittaja
henjosse@student.jyu.fi

Jyväskylän yliopiston yliopistonlehtori Vesa Jarva / tutkielman ohjaaja
vesa.jarva@jyu.fi

1. Oletko lukenut ja ymmärtänyt ohjeet? *

Kyllä

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

2. Kunta _____ olla tukematta nuorten liikuntaa. *

teki päätöksen

päätti

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

3. Kunta teki päätöksen olla tukematta nuorten liikuntaa. *

- 1
- 2
- 3

4. Kunta päätti olla tukematta nuorten liikuntaa. *

- 1
- 2
- 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

5. Kaupoissa _____ säännöllisesti. *

- tehdään inventaario
- inventoidaan

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

6. Kaupassa tehdään inventaario säännöllisesti. *

- 1
- 2
- 3

7. Kaupoissa inventoidaan säännöllisesti. *

- 1
- 2
- 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

8. Opiskelijat ____ ahkerasti saavuttaaksensa tavoitteensa. *

- tekevät töitä
 työskentelevät

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

9. Opiskelijat tekevät töitä ahkerasti saavuttaaksensa tavoitteensa. *

- 1
 2
 3

10. Opiskelijat työskentelevät ahkerasti saavuttaaksensa tavoitteensa. *

- 1
 2
 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

11. Voi olla vaikeaa ____ kahden ruoan väliltä. *

- tehdä valinta
 valita

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

12. Voi olla vaikeaa tehdä valinta kahden ruoan väliltä. *

- 1
 2
-

3

13. Voi olla vaikeaa valita kahden ruoan väliltä. *

1

2

3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

14. ____ asiasta poliisille. *

Tein ilmoituksen

Ilmoitin

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

15. Tein ilmoituksen asiasta poliisille. *

1

2

3

16. Ilmoitin asiasta poliisille. *

1

2

3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

17. ____ koskaan vanhemillesi? *

Teetkö ruokaa

Kokkaatko

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

18. Teetkö ruokaa koskaan vanhemillesi? *

1

2

3

19. Kokkaatko koskaan vanhemillesi? *

1

2

3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

20. Metsässä kävellessäni _____, että muuttolinnut olivat jo lähteneet kohti etelää. *

tein havainnon

havaitsin

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

21. Metsässä kävellessäni havaitsin, että muuttolinnut olivat jo lähteneet kohti etelää.

*

1

2

3

22. Metsässä kävellessäni tein havainnon, että muuttolinnut olivat jo lähteneet kohti etelää. *

- 1
- 2
- 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

23. Maija ____ kakun synttäreille. *

- teki
- leipoi

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

24. Maija teki kakun synttäreille. *

- 1
- 2
- 3

25. Maija leipoi kakun synttäreille. *

- 1
- 2
- 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

26. Mummuni ____ minulle lämpöiset villasukat. *

- teki
- neuloi

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

27. Mummuni teki minulle lämpöiset villasukat. *

- 1
- 2
- 3

28. Mummuni neuloi minulle lämpöiset villasukat. *

- 1
- 2
- 3

Valitse vaihtoehto, jota itse käyttäisit todennäköisemmin.

29. Venäjä ____ olla hyökkäämättä Suomeen. *

- teki lupauksen
- lupasi

Kuinka todennäköisenä pidät sitä, että joku voisi sanoa seuraavalla tavalla?

1 = ei kovin todennäköisesti

3 = todennäköisesti

30. Venäjä teki lupauksen olla hyökkäämättä Suomeen. *

- 1
- 2
- 3

31. Venäjä lupasi olla hyökkäämättä Suomeen. *

- 1

2

3

32. Minkä ikäinen olet?

Alle 15

15-19

20-29

30-39

40-49

50-59

60-69

70-79

yli 79

